

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE WIE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Ouder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr J. W. Marinetstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijss, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; E. Visser, Arnhem; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 38000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't buitenland f1.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentieën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

Tot nadere aankondiging is het adres van den Eindredacteur: DUITSCHE KAMPWEG 10, WOLFHEZEN.

INHOUD: Uit de Schrift: Sara's geloof. (Hebr. 11:11). — Kerkelijk Leven: Zendingsopleiding. — Uit de Ballen: Kerken: De „Christengemeenschap“ II. — Perschoon. — Ingezonden. — Kerknieuws.

UIT DE SCHRIFT.

Sara's geloof.

Door het geloof heeft ook Sara zelve kracht ontvangen om zaad te geven, en leveren den tijd haars ouderdoms heeft zij gebaard, overmits zij Hem getrouw heeft geacht, die het beloofd had. Hebr. 11:11.

Wat is toch bij het wonder van Izaks geboorte de betekenis geweest van Sara's geloof?

Op zichzelf ware het immers ook mogelijk, dat de Heere haar moeder maakte buiten de geestelijke werking van haar geloof om. Zoo is echter niet geschied. „Door het geloof heeft Sara kracht ontvangen om zaad te geven“. Er heeft dus in de ontvangenis en geboorte van Izak geloof der moeder gewerkt. Welke is dan daar in de betekenis en werking van dat geloof geweest?

Het antwoord op die vraag hangt samen met het eigenaardige, dat Sara zoo lang wachten moest op Izaks geboorte. Immers „tot boven den tijd haars ouderdoms“.

Voor het wonder was dit eigenlijk niet nodig. Want wij weten, dat de natuur bij deze vrouw ook in vroeger jaren machteloos was gebleven. Reeds aan het begin harer geschiedenis, vóór Abraham nog uittoog naar Kanaän, wordt dat meegedeeld.

Waarom moest het wonder nu wachten, jaar aan jaar wachten, totdat Sara ver op hare dagen gekomen was?

Ongetwijfeld was dit ook om het wonder des te opmerkelijker te maken. Doch dat niet alleen. Hier komt nu de betekenis uit van Sara's geloof. „Door het geloof heeft Sara kracht ontvangen om zaad te geven“.

Ziet, het is wel de Heere alleen, die met Zijne almacht wonderen werkt, — maar die almacht werkt bij den mensch door den weg van het geloof. De Heere doet Zijne almacht bij den mensch invloeden door de aansluiting van het geloof. Het geloof is de hand waarmee Gods wondermacht aanvaard wordt. Daarom is het God, die het wonder doet, en kan toch tegelijk gezegd worden: door het geloof.

Dit gaat zoo sterk door, dat Jezus geen teken kon doen vanwege 's menschen ongelooft. Het is soms alsof Jezus tast en zoekt naar de aansluiting des geloofs. „Geloof jij?“ — zoo vraagt Hij — „dat Ik dat doen kan?“ Of Hij zegt: „Indien gij kunt gelooven, alle dingen zijn mogelijk dengeen, die geloof“. En dan weer: „Heb geloof op God“.

God was het, die de muren van Jericho deed ineenstorten, en anderzijds is het even waar: „door het geloof zijn de muren van Jericho gevallen“. Het geloof is het kanaal waardoor de wondermacht Gods invloet.

Ziet daar derhalve de betekenis van Sara's geloof in het wonder van Izaks geboorte.

„Door het geloof heeft Sara kracht ontvangen om zaad te geven.“

En tevens wordt hier verklaard, waarom dit wonder bij haar pas op zoo hoogen leeftijd geschiedde.

Want toen voor het eerst stond Sara in het volle geloof.

Wij weten, dat dit vroeger niet zoo was. De geschiedenis van Hagars huwelijk met Abraham bewijst het. En zelfs toen de Heere Zijne belofte in Abrahams tent kwam herhalen, lachte Sara in ongelooft.

Daaruit zien we, dat Sara nog niet stond in het volkomen geloof in de belofte Gods. Zij moest leeren gelooven alleen in het Woord, alleen in

de belofte. Meer had zij niet; maar meer behoefde God ook niet te geven. En zoolang zij nog niet in het geloof in de belofte stond, zoolang werkte God het wonder niet. Het wonder wachtte op de aansluiting des geloofs. Daarom moest het bij Sara worden „boven den tijd haars ouderdoms“.

En wat staat er dan van Sara?

„Overmits zij Hem getrouw geacht heeft, die het beloofd had“.

Hier is nu het punt, waartoe Sara komen moest: de hoogte, waarheen haar geloof moest stijgen.

Dit is nu Sara's geloof, — dat zij Hem, die het beloofd had, getrouw gaat achten. Ziet daar het geloof in de belofte. En als Sara daar komt, dan geschiedt het wonder. Dan vlooit de almacht Gods in. Dan ontvangt Sara kracht om zaad te geven, — door het geloof.

Niet, dat het geloof van deze vrouw haar zaak is, en uit haar kracht. Nee, de Heere werkt ook dat in haar. Hij werkt van twee kanten. Hij werkt naar Zichzelf toe. Hij werkt met de ene hand in Sara, om haar geloof te sterken en hooger op te leiden; en Hij doet met de andere hand het wonder van het leven in haar verstorvenheid indalen.

„Door het geloof heeft Sara kracht ontvangen om zaad te geven, — overmits zij Hem getrouw heeft geacht, die het beloofd had.“

Hier is een grondtrek in het geestelijk leven. Hier is Sara de moeder der geloovigen, die hare trekken aan haar geestelijk nakroost doorgeeft.

Deze lijn gaat alle eeuwen het geestelijk leven door: — Hem getrouw te achten, die het beloofd heeft.

Dit is nu, — geloof.

En dit is nu de weg, — de eenige, — waarin de Heere Zijn werk aan ons bevestigt, waarin Hij ons het kind der belofte in de armen legt, waarin Hij onze mond vervult met gejuich, en onze ziel de weelde doet smaken, dat wij den Christus ontvangen hebben.

Dat kan alleen, als wij doorbreken tot het geloof.

We zijn dan tevoren wel onder de bewerking van Gods Geest, ontdekt aan onze zonde en schuld, en met uitgang der ziel naar Christus; we genieten ook wel bij tijden van Gods goedertierenheid, en zijn niet zonder vertroosting. Ook bij Sara was dat zoo. Zij was eene godvreezende vrouw, in wie de Heere gaandeweg doorwerkte.

Maar dat het nu bij ons tot bloei doorbreekt, dat we nu zeggen gaan: „Mijn God, Ik zal Ik eeuwig loven, omdat Gij 't hebt gedaan“, — dat geeft de Heere als 't geloof uitschiet, en als wij Hem getrouw gaan achten, die het beloofd heeft. En op dat oogenblik weten we niet, wat er eerder is, — het wonder of het geloof. Ze zijn er beide tegelijk.

Dat we ons door de Schrift dezen weg laten aanprijzen: — op de belofte te leeren leven, en Hem getrouw te achten, die het beloofd heeft.

Er zijn wel aangename toestanden in het geestelijk leven, en gevoelige ondervindingen van Gods nabijheid en gunst, maar het leven in het geloof of de belofte des Heeren staat hóóger, wijl God daardoor meer geëerd wordt. Ook als er niets bijzonders ondervonden wordt, laat ons dan den Heere in Zijne belofte getrouw achten, en in het geloof op Zijn Woord doorgaan.

Sara had slechts ééne belofte.

En hoevele zijn er voor hare geestelijke kinderen. Menigvuldig liggen Gods toezeggingen voor de hongerenden naar de gerechtigheid, voor de bidders om Gods genade en den Heiligen Geest, voor alle zondaars en zondarissen, die den Heere Jezus noodig weten tot wijsheid en rechtvaardigheid en heiligmaking en volkomen verlossing.

Grijpt die beloften dan aan.

Laat het eens gaan, — „door het geloof“.

Zoekt geene zijwegen meer.

Durf eens alles in den dood te geven, en de belofte Gods alleen over te houden.

En gaat eens met die belofte naar den Heere zelve, om Hem getrouw te achten, die het beloofd heeft.

Zou Hij het spreken, en niet doen? Zou Hij het zeggen, en niet bestendig maken?

V.

V. A.

KERKELIJK LEVEN.

Zendingsopleiding.

De Zending neemt op het agendum onzer Synodes steeds een breede plaats in.

Ook voor de Synode van Groningen is een lijvig rapport ingezonden.

Dat over de Zending onder Heidenen en Mohammedanen beslaat niet minder dan 80, dat over de Zending onder de Joden 45 bladzijden.

Geen enkel ander rapport kan zich daarmee meten.

Wel een bewijs, hoe actief onze Zendingsdeputaten zijn en tevens welk een voornaam faktor de Zending vormt in ons kerkelijk leven.

Ditmaal echter zal er voor de Zending onder de Heidenen en Mohammedanen ongewone belangstelling worden gevraagd.

Wordt, dank zij de beslissingen van de Synode van Middelburg in 1896, onze Zending naar de beginselen der Schrift gedreven en zit er in onzen arbeid systeem, waarvan de vruchten reeds nu overvloedig worden geplukt, er is ook een leemte openbaar geworden.

Die leemte schuilt in de opleiding.

In de opleiding van schier alle arbeiders, zoowel van predikanten als van onderwijzers, van artsen als van verplegend personeel.

Reeds jaren geleden hebben wij in ons blad gewezen op het gebrekkige in de opleiding van onze missionaire Dienaren des Woords.

Het verheugt ons daarom, dat deze zaak thans ter sprake zal worden gebracht en mede, dat daar aan nog uitbreiding wordt gegeven.

In den laatste tijd hebben zendingsspecialiteiten als mej. Dr. Dreckmeier, Dr. D. K. Wielenga en niet te vergeten de onvermoeibare pleitbezorger Dr. W. Breukelaar, deze aangelegenheid sterk onzen kerken op het hart gelonden.

Van onderscheiden zijden wordt zij nu op de Synode aan de orde gesteld.

De kerk van Middelburg, gesteund door de drie Zuidelijke provinciën, zend het volgende voorstel in:

dat de Generale Synode besluite:

1e. Aan Generale Deputaten op te dragen de vooropleiding van de Zendingarbeiders in studie te nemen en daarbij in overleg te treden met de Vergadering van Missionaire dienaren des Woords op Midden-Java en de Zendingen Kerken in Nederland.

2e. Aan Generale Deputaten volmacht te verleenen om eventueel noodzakelijke voorloopige maatregelen ten uitvoer te leggen, onder voorwaarde, dat de Zendingen Kerken eenparig hiermede instemmen.

3e. Deze voorloopige maatregelen alleen dan te laten uitvoeren, indien de kosten daarvan gedeekt zijn door toezeggingen van de Zendingen Kerken of:

Deze voorloopige maatregelen alleen dan te laten uitvoeren, indien de kosten daarvan een door de Generale Synode te stellen maximum niet te boven gaat.

De kerk van Rotterdam dient een verzoek in. Op het voorloopig agendum leest men:

Dienovereenkomstig verzoekt de Kerkeraad aan de Synode aan haar Deputaten voor de Zending onder de Heidenen en Mohammedanen op te dragen deze zaak van de vooropleiding van Zendingarbeiders (predikanten, artsen, onderwijzers en verpleegsters) in studie te nemen, waarbij het gewenscht zal zijn, dat zij het advies inwinnen van de Missionaire Dienaren des Woords.

Ook de kerk van Amsterdam komt met een voorstel en wel van dezen inhoud:

„De Raad der Geref. Kerk te Amsterdam.

Overwegende:

1. dat bijkans jarenlange ervaring de vooropleiding in Holland van de predikanten, artsen, onderwijzers en verpleegsters, die worden uitgezonden in den dienst der Zending, over het algemeen onvoldoende is;

2. dat dit gebrek aan een behoorlijke vooropleiding voor een aanmerkelijk deel moet verklaard uit het ontbreken van een eigen gelegenheid tot opleiding van onze Zendingarbeiders, alsmede uit het feit, dat te dezer zake geen gemeenschappelijke regeling bestaat, althans niet wat betreft de uit te zenden artsen, onderwijzers en verpleegsters;

3. dat het gebrek aan een behoorlijke vooropleiding niet alleen aan de uitgezonden arbeidskrachten vaak noodloze teleurstelling berokkend heeft, maar ook aanleiding is tot het maken van fouten, die tot schade zijn van het zendingswerk;

4. dat voorziening in deze aangelegenheid een gemeenschappelijk belang is, dat alle zendingen betreft, en mitsdien het beste vanwege de Generale Synode kan geschieden;

5. dat de voorziening in deze aangelegenheid wellicht niet genoegzaam is voorbereid om reeds staande uwe vergadering tot beslissing te worden gebracht;

6. dat het wellicht wel gewenscht is, dat te dezer zake overleg worde gepleegd met de vergaderingen van Zendingarbeiders op Midden-Java ten Zuiden en op Soemba;

7. dat het misschien ook wel aanbeveling verdient over deze aangelegenheid in overleg te treden met de corporaties, die Christ. Holl.-Ind. en Christ. Holl.-Chineesche scholen op ons zendingsveld verzorgen, wijl deze scholen, ofschoon zij niet rechtstreeks van de Zending uitgaan, toch voor het zendingswerk groote betekenis hebben, weshalve een betere vooropleiding van het personeel, dat voor deze scholen wordt uitgezonden, ook zeer gewenscht is;

8. dat het belang van deze zaak eene spoedige voorziening vraagt;

stelt aan de Generale Synode voor, dat zij hare deputaten voor de zending optrage:

a. een ernstig onderzoek in te stellen in hoeverre een betere vooropleiding in Nederland van in den dienst der zending uit te zenden predikanten, artsen en verpleegsters, alsmede van onderwijzers voor de Christelijke scholen op het zendingsterrein, noodzakelijk of althans gewenscht is te achten, gelijk ook wat betreft de wijze waarop in de behoefte aan deze betere vooropleiding het best zal zijn te voorzien, en daartoe o.a. in overleg te treden met de vergaderingen van de zendingarbeiders in Indië en met de corporaties, die Christelijke Hollandsche scholen op onze zendingsvelden onderhouden;

b. alle maatregelen te nemen, die noodig zullen zijn om in de behoefte aan een betere vooropleiding te voorzien, mits het daarvoor ontworpen plan de instemming heeft van de vergaderingen der zendingarbeiders op Midden-Java en Soemba en van alle zendingkerken en de uitvoering daarvan geen hooger beïnvloed zal verdere, dan uwe vergadering daarvoor zal vaststellen;

c. en indien te dezer zake de sub 2 genoemde eenparige instemming met het ontworpen plan niet wordt verkregen, niet tot uitvoering daarvan over te gaan, maar betreffende deze aangelegenheid de volgende Generale Synode te dienen van gemotiveerd advies, opdat deze dan moge beslissen.

Wij zullen deze voorstellen niet met elkander vergelijken noch onze voorkeur voor het een of het ander uitspreken.

In hoofdzaak bedoelen zij hetzelfde.

Alleen in details wijken zij van elkander af.

Maar het is zeker de tijd niet om nu reeds in details af te dalen.

De hoofdzaak hebbe allereerst het interesse.

Zoveel blijkt wel, dat thans de leemte in de opleiding begint te worden gevoeld.

En daarmee is veel gewonnen.

We hebben er in het verleden, wat althans de opleiding van missionaire predikanten aangaat, wel eens gunstiger voorgestaan dan heden.

Een goede 25 jaar geleden was er aan de Vrije Universiteit een privaatdocent, maar ik meen, of anders een lector verbonden voor het Maleisch.

Later is er een hoogleraar benoemd in de Ambtelijke vakken, die ook speciaal Zendingsgeschiedenis en Zendingsmethoden had te doceeren.

Zeer zeker heeft dat eenige teleurstelling gegeven.

En dat wij niettemin jaren geleden vrijmoedigheid vonden om voor de stichting van een bijzonder zendingskatheder een lans te breken, had goeden grond.

Een herhaling van wat vroeger geschiedde, bevalen wij niet aan.

Dat zou stellig opnieuw een mislukking worden.

De zaak moet o.i. geheel anders worden aangepakt.

De Zendingshoogleraar of — hoogleraren moeten zich niet uitsluitend aan academischen arbeid wijden.

Hoewel gegronde verwachting bestaat, dat ook dat werk meer waardeering zal vinden dan vroeger.

De tegenwoordige generatie van studenten kenmerkt zich door een zendingsliefde als vroeger niet werd waargenomen.

Niet, dat het getal studenten, dat zich aan de Zending wil wijden, zoo bijzonder groot is.

Dat zullen er altijd wel betrekkelijk weinigen blijven.

Maar ook bij hen, die later een gemeente in het vaderland hopen te dienen, wordt een treffend inleven in den missie-arbeid gevonden.

Er is onder hen een krachtige vraag om over de Zending beter te worden ingelicht.

Eigener beweging hebben zich aan de Vrije Universiteit — over de Theologische School heb ik geen gegevens — niet minder dan zes studieringen gevormd.

Uit nauwer contact daarmee kan ik verzekeren, dat daar ijverig wordt gestudeerd.

Uit dat oogpunt alleen zou ik tot de kerken willen zeggen: grijpt als 't rijpt.

Een Zendingshoogleraar zal onder de studenten van thans een dankbaren werkring vinden.

En nu werpe men in verstoekt pessimisme niet de bedenking op: als de zendingsliefde onder de studenten maar niet een voorbijgaand verschijnsel is.

Veeleer koester ik de hoop, dat het hem gelukken zal de zendingsliefde nog aan te wakkeren.

Maar gesteld al, dat de zendingsliefde tanen ging onder de studierenden (wat ik niet kan aannemen), dan heeft de Zendingshoogleraar daarmee zijn betekenis nog niet verloren.

Want hij zou tevens onze kerken tot vraagbaak in zendingsaangelegenheden moeten dienen, groote stuwkracht tot zendingsactie moeten ontwikkelen, cursussen moeten geven enz. enz.

Hooge eischen worden er alzoo aan hem gesteld.

Behalve man van diepe studie moet hij ook een eerste klas organisator en een bezielende persoonlijkheid zijn.

Op den duur zal het werk wel om meerdere krachten roepen.

Het werk zal veel te omvangrijk blijken voor één persoon.

Daarom spreken we liever van een Zendingskatheder dan van een Zendingshoogleraar.

Wij willen niet toegeven aan de neiging van onzen tijd, om, wanneer een vak meer dan een leerkracht vereischt, dit dadelijk een fakulteit te noemen, maar anders zou men hier den term zendingsfakulteit kunnen gebruiken.

Waarom wij niet bedoelen, dat deze Zendingskatheder eenzelfde karakter moet dragen als de katheder voor Grieksch of Latijn of burgerlijk recht of kerkgeschiedenis.

Zij zou vanzelf een buitengewoon stempel vertoonen evenals de katheder voor paedagogiek.

Gelijk voor de laatste Gereformeerde Schoolverband het initiatief nam, zoo zou voor den Zendingskatheder het initiatief van de kerken moeten uitgaan.

Zoo alleen krijgt de Zendingshoogleraar de handen vrij voor buiten-akademischen arbeid en behoudt hij een taak, al zou er op een oogenblik niet één student door hem worden opgeleid.

Ook willen wij hem niet uitsluitend voor de Vrije Universiteit opeischen. De gedachte van Dr. D. K. Wielenga, dat hij in Amsterdam en in Kampen zou doceeren achten wij aantrekkelijk.

Maar den hand met de Vrije Universiteit zal speciale regeling vereischen.

Bovendien wordt er aan onze Vrije Universiteit reeds college gegeven in het Arabisch, wat den Zendingshoogleraar belangrijke ruggesteun zal bieden en waardoor hij allicht de vleugelen wat breder zal kunnen uitslaan.

Toch meent men niet, dat met de benoeming van een Zendingshoogleraar of het stichten van een Zendingskatheder de opleiding voor de Zending in orde is.

Onze a.s. missionaire predikanten mogen er veel door zijn gebaat, in hun heele opleiding kan hij niet voorzien. Het is b.v. van hem niet te vergen, dat hij verschillende Indische talen zal beheerschen, met het Indisch recht op de hoogte is en de ethnologie (volkenkunde) van den heelen Indischen Archipel onder de knie zal hebben.

Zelfs met meer dan één Zendingshoogleraar kan men dat niet bereiken.

Daarbij zwijgen we nog van tropische geneeskunde voor de artsen of de eerste beginselen van de leer der tropische ziekten voor onze verpleegsters.

Indertijd, toen wij het denkbeeld van een Zendingskatheder te berde brachten, betoogden we meteen de noodzakelijkheid van een Indologisch instituut of wil men van een Indologische fakulteit aan de Vrije Universiteit.

Wij hadden daarbij niet het allereerst 't oog op de voordeelen, welke zulk een fakulteit voor de Zending zou bieden.

Wij houden haar in de eerste plaats noodig voor

onze jongelui, die naar Indië vertrekken, om daar een post van vertrouwen te bekleden.

Wij mogen, schreven we toen, hun vorming niet aan Leiden — van de Indologische fakulteit te Utrecht was er nog geen sprake — overlaten.

Dit oordeel handhaven wij nu nog.

Dech als nevencumotief geldt voor ons, dat de Zendingopleiding er sterk profijt van zou trekken. Eigenlijk zal dan de opleiding eerst tot haar recht kunnen komen.

Vóór dien tijd zal men misschien de toevlucht kunnen nemen tot het aanstellen van privaat-docenten en lectoren in land- en volkenkunde, in verschillende Indische talen, welke voor onze Zending van belang zijn, in Indisch recht, tropische geneeskunde (waarvan ook onze missionaire predikanten op eenzame posten iets behoeven af te weten).

Maar dat blijft behelpen.

Daarom is het, dat wij den wensch uitspreken, dat Deputaten, die deze aangelegenheid in studie zullen ontvangen, de zaak vooral breed zullen zien.

Als het goed is zullen zij komen met een volledig en grootsch plan.

Natuurlijk zal de verwerkelijking daarvan in het begin bescheiden moeten zijn.

Maar toch moet van meet af welbewust naar een opleiding worden gestreefd, welke klinkt als een klok.

Het kleine begin moet een essentieel onderdeel zijn van een welberaamd plan.

Zoo alleen kan er planmatig worden uitgebreid.

En dat is een eerste behoefte.

Het zendingsbevel is te ernstig, dan dat wij het maar op goed geluk af zouden volbrengen.

Nen, we hebben er al onze krachten voor te spannen, ook onze denkkraft.

Ook hier dient methodisch te worden gearbeid.

Daarom name men geen incidenteele beslissingen en late die ook niet over aan Deputaten der Generale Synode in overleg met de Zendingkerken, maar men kome in 1930 met een breed opgezet plan, waarbij dan tevens wordt opgegeven, wat naar het oordeel der Deputaten voorloopig kan worden bereikt.

Onze kerken hebben de zaak der opleiding vooral in haar geheel te bezien.

HEPP.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De „Christengemeinschaft“ II.

Onlangs citeerden wij uit een artikel van E. J. F. Smits in „Eltheto“ iets over de geschiedenis van deze richting, welke ook in ons land voet aan wal zoekt te krijgen en zich hier met een leelijk germanisme „Christengemeinschaft“ noemt.

Wij willen nu ook iets overnemen aangaande de leer van deze „geestelijke strooming“.

Waar de heer Smits tegelijk zijn oordeel bij zijn uiteenzetting doet doorschemeren, daar willen wij tevens even aantekenen, dat onze waardeering van de zijne verschilt.

Als eerste hoofdkenmerk van het denken in dezen kring zou ik dan ook willen noemen: een allersterkste concentratie op Christus bij allerwijdste expansie van godsdiensthistorisch denken.

Hoe kan dit? Wat is hier het geheim van? Dit is mogelijk, omdat hier groote ernst wordt gemaakt met de gedachte, die Rudolf Steiner in 1902 in zijn „Christentum als mystische Tatsache“ heeft uitgesproken en sindsdien in talloze voordrachten nader heeft toegelicht en uitgewerkt, de gedachte, dat het Christendom alleen is te verstaan, wanneer wij het zien tegen den wijden achtergrond van de mysteriën der oudheid, van Griekenland en Egypte en verder terug van Perzië en Indië. Het is mij niet onbekend, dat het onderzoek der vakgeleerden de laatste twintig jaar steeds meer in deze richting stuwde, dat de enkele vermelding van deze gedachte in dezen tijd dus niet zoo heel verrassend meer zal werken. Maar het belangrijke bij Steiner lijkt mij zijn blik op de verhouding van het Christendom tot die mysteriën. Zijn nadruk leggen op de betekenis der mysteriën als bodem en voorwaarde voor het Christendom brengt hem niet tot loochening van het historische karakter der Christelijke heilsfeiten, noch denkt hij zich die verhouding, zoals vaak geschiedt, in den zin van een min of meer toevallige en in ieder geval vrij uiterlijke omkleeding van de Christelijke ethisch-religieuze kern met termen aan de mysterie-religies ontleend. Hij ziet hier dieper verband en leert het Christendom naar zijn wegen kennen als den vervulden en onthulden inhoud der mysteriën. Hoe dit bedoeld is wil ik trachten hier nog wat te verduidelijken. In „Mein Lebensgang“ s. 280 lezen wij over de grondgedachte van „Das Christentum als mystische Tatsache“ o.a. dit: „Ich wollte zeigen, dass in den alten Mysterien Kultbilder kosmischer Vorgänge gegeben waren, die dann in dem Mysterium von Golgotha als aus dem Kosmos auf die Erde versetzte Tatsache auf dem Plane der Geschichte sich vollzogen“.

De geheimzinnige culten, die voor en na het ontstaan van het Christendom rondom de Middellandsche Zee te vinden waren, zouden zijn op te vatten als laatste, vaak decadent geworden resten, van een oeroud tempellevens, dat de verborgen inspiratiebron van de oude culturen gevormd heeft. Om een besef te krijgen aangaande hetgeen in het donker van die mysterie-tempels zich afspeelde, zal men met heel andere bewustzijns en belevingsmogelijkheden hebben te rekenen, dan waaraan wij twintigste-eeuwse gewend zijn. Men zal iets

moeten
van ge
ten gro
atige v
slotte
van on
wustzij
menha
gebeur
denken
is. Mar
heid, d
centra
een gro
paalde
ook een
geheim
natuur
kenen,
die mi
in oud
doorwo
De gr
de Chr
is nu d
mend
stinctie
innig v
werkel
is gora
tijden
wijden
slaan i
als zoo
staat d
Dit afn
de bew
geestel
en moe
besef. I
nen, g
en ont
handelt
lijke m
leiding
komen
digheid
van zo
eigen o
zich in
had af
anarchi
Tegen
van het
smartel
leven d
waarin
den ga
sterrew
aan de
tuur va
ken om
waar hi
het den
val zijn
lijke pe
vol van
ring, di
te zien
worden
waarin
mogelij
verspe
loslaten
den in
wille v
hier en
lomo's
nieuw
Imman
ternis z
Wan
eens al
geweld
niets m
tijnd, d
mische
mensch
toe neig
heilig g
oogenbl
schadw
wandeli
maal er
standing
de aard
In di
en Paas
de cent
door ee
tewegg
worden
reld „te
was an
zin der
openba
historie
betrekk
goddelij
stand g
mysteri
gewest
voortaa
seerd k
ding gr
kracht
Men
Christ
genome
gebonde
men hie
wetense
der hoe